

فصل ۴

پرورش گوساله و حاشی

پرورش گوساله

مفاهیم کلیدی: مراقبت از ماده گاوهای آبستن، سه ماه آخر آبستنی، مراحل زایمان در گاو، مراقبت‌های زمان زایش، اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد، انتقال گوساله‌ها پس از زایمان، تغذیه اولیه گوساله، تغذیه گوساله با آغوز، تغذیه گوساله با شیر، استارتر (جیره شروع‌کننده یا آغازین) گوساله، تغذیه گوساله‌های ماده از ۷ تا ۷۵ روزگی، شاخ‌سوزی گوساله، روش‌های حذف شاخ در گوساله، مدیریت پس از شاخ‌سوزی، از شیرگیری گوساله، زمان و نحوه انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی، در واقع این مفاهیم رئوس مطالب قابل بحث در کلاس درس بوده و فرایند تدریس را مشخص می‌کنند.

سؤالات انگیزشی

- ۱ زایمان در گاو در چند مرحله صورت می‌گیرد؟
- ۲ گوساله بعد از زایمان به چه مراقبت‌هایی نیاز دارد؟
- ۳ تغذیه مناسب گوساله چه نقشی در آینده دامداری خواهد داشت؟
- ۴ تغذیه با آغوز و شیر چگونه صورت می‌گیرد؟
- ۵ برای شاخ‌سوزی گوساله چه شرایطی را باید رعایت نمود؟
- ۶ از چه روش‌هایی برای شاخ‌سوزی استفاده می‌شود؟
- ۷ برای از شیرگیری گوساله چه عواملی را باید در نظر گرفت؟
- ۸ انتقال گوساله‌ها به جایگاه‌های گروهی چگونه انجام می‌شود؟

مشخصات کلی کار

نوع درس: نظری - عملی

مدت زمان آموزش:

۱۲ ساعت نظری

۱۸ ساعت عملی

جمع: ۳۰ ساعت

خلاصه
محتوا

در این واحد یادگیری هنرجویان با مراقبت از ماده‌گاوهای آبستن، سه ماه آخر آبستنی، مراحل زایمان در گاو، مراقبت‌های زمان زایش، اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد، انتقال گوساله‌ها پس از زایمان، تغذیه اولیه گوساله، تغذیه گوساله با آغوز، تغذیه گوساله با شیر، استارتر (جیره شروع‌کننده یا آغازین) گوساله، تغذیه گوساله‌های ماده از ۷ تا ۷۵ روزگی، شاخ‌سوزی گوساله، روش‌های حذف شاخ در گوساله، مدیریت پس از شاخ‌سوزی، از شیرگیری گوساله، زمان و نحوه انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی آشنا خواهند شد. از عوامل مؤثر در پرورش گوساله با کیفیت بالا، سالم به دنیا آمدن گوساله و تغذیه صحیح و درست می‌باشد که بسیار حائز اهمیت است. دوره پس از تولد تا از شیرگیری یک دوره مهم در پرورش گاو است. عدم توجه دقیق به مسائل پرورش در این دوره باعث مرگ و میر و کاهش شدید رشد در دوره‌های بعد، کاهش تولید و بسیاری مسائل دیگر می‌شود.

مواد،
تجهیزات
و شرایط
مورد نیاز

لباس کار و تجهیزات ایمنی فردی، باسکول، دماسنج، مواد ضد عفونی‌کننده، قیچی، سطل شیر، طناب مقید، وسایل گرم‌کننده شیر، مواد علوفه‌ای و کنسانتره، پستانک، باکس انفرادی، پماد شاخ‌سوز، شاخ‌سوز برقی.

اهداف
توانمندسازی

- ☐ به زایمان (تولد گوساله) کمک کند.
- ☐ مراقبت بهداشتی در بدو تولد را انجام دهد.
- ☐ مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد را انجام دهد.
- ☐ گوساله را شاخ‌سوزی کند.
- ☐ از شیرگیری گوساله را انجام دهد.
- ☐ گوساله‌ها را به جایگاه‌های گروهی انتقال دهد.

بودجه‌بندی واحد یادگیری پرورش گوساله

پس از بررسی شرایط و امکانات اجرایی و آموزشی موجود در هنرستان، پودمان پرورش گوساله را در قالب نمون برگ زیر به ترتیبی تنظیم کنید که با توزیع مناسب زمانی قابل اجرا گردد.

واحد یادگیری	جلسه	موضوع و عنوان درس	اهداف توانمند سازی	فعالیت‌های تکمیلی
پرورش گوساله				

هدف توانمندسازی: به زایمان (تولد گوساله) کمک کند.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام.

موارد
پیشنهادهای

- ☐ درس را با نام و یاد خدا شروع کنید.
  - ☐ توضیح دهید که یکی از مهم‌ترین ابزار موفقیت در امر پرورش دام، شناخت کافی از فرایند زایمان آنها است.
  - ☐ سپس مراقبت از ماده‌گاوهای آبستن را بیان کنید. در سه ماه آخر آبستنی، همان‌طور که گوساله در رحم گاو بزرگ‌تر می‌شود و در کف حفره شکمی قرار می‌گیرد. در ادامه نکاتی که باید قبل از زایش رعایت شوند را بازگو نمایید.
- مدیریت تغذیه‌ای گاوهای خشک**

به منظور آماده‌سازی گاو برای شیردهی بعدی باید یک دوره خشک در نظر گرفته شود. با در نظر گرفتن یک دوره خشک ۶۰ روزه تولید شیردهی بعد برای بیشتر ماده‌گاوها بهینه خواهد بود. اگر دوره خشک کمتر از ۴۰ روز باشد بافت پستان زمان کافی برای بازسازی نداشته و در نتیجه تولید شیر در شیردهی ایدئال نخواهد بود. اگر دوره خشک بیش از ۷۰ روز باشد گاو بیش از اندازه چاق می‌شود درحالی‌که تولید شیر در شیردهی بعد بیشتر نبوده و دشواری چاقی نیز در پی خواهد آمد. گفته می‌شود که بازدهی مصرف انرژی برای بافت‌سازی به هنگام شیردهی بیشتر از

دوره خشک است از این رو باید کوشش کرد که کاهش وزن گاو در هفته‌های پایانی شیردهی جبران گردد. بدین ترتیب افزایش وزن ماده گاو در دوره خشک بیشتر مربوط به رشد جنین خواهد بود.

مواردی که در این مرحله در زمینه تغذیه گاوها در نظر می‌باشند عبارت‌اند از: مصرف کلسیم باید به کمتر از ۱۰۰ گرم در روز محدود شود و هم‌زمان فسفر کافی در اختیار گاوها قرار گیرد (۳۵ تا ۴۰ گرم فسفر در روز برای نژادهای بزرگ) کلسیم بیشتر به‌ویژه اگر جیره از نظر فسفر کمبود داشته باشد احتمال بروز تب شیر را افزایش خواهد داد.

اگر علوفه کمبود سلیوم دارد باید روزانه ۳ تا ۵ میلی‌گرم سلیوم به علوفه اضافه کرد. اگر مصرف ویتامین E در خوراک زیاد نباشد موجب جفت ماندگی می‌شود. از تغذیه زیاد مواد معدنی باید خودداری کرد (به ویژه مخلوط بافرهای نمک‌های سدیم) و مصرف نمک طعام را باید به حداکثر ۲۸ گرم در روز محدود نمود. مصرف زیاد نمک موجب نگهداری آب در بدن و ایجاد خیز یا ادم در برخی گاوها به‌ویژه تلیسه‌های شکم اول می‌شود.

□ جایگاه پرورش گوساله در کیفیت و کمیت گوساله‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است.

□ در ادامه مراحل زایمان در گاو را شرح دهید که زایمان به سه مرحله تقسیم می‌شود: مرحله مقدماتی، مرحله خروج جنین (زایمان) و مرحله خروج جفت. برای یک زایمان طبیعی، داشتن آگاهی‌های عمومی از مراحل زایمان اهمیت دارد. □ به هنجاریان یادآوری کنید که در هنگام زایمان گاو تا حد امکان مداخله ننمایند، زیرا ممکن است باعث صدمه به گوساله و رحم گاو گردند. برای توضیحات تکمیلی‌تر از مطالب زیر استفاده نمایید:

خطرهای مداخله پیش از موعد در زایمان گاو

توجه به این نکته مهم است که در حین زایمان به‌خصوص در خلال مرحله اول و هنگامی که گردن رحم با فشار متناوب کیسه آب باز می‌شود هرگونه مداخله باعث تأخیر در پیشرفت طبیعی زایمان خواهد شد و گاهاً منجر به آسیب‌های جدی به دام می‌شود. هرگونه دست‌کاری در این مرحله از زایمان منجر به پارگی پیش از موعد کیسه آب گردیده و این پارگی باعث کاهش فشار داخل رحمی می‌شود، که به دنبال آن عدم اتساع گردن رحم و در نتیجه تأخیر روند زایمان رخ می‌دهد.

توجه داشته باشید هنگامی که گوساله در وضعیت خود قرار دارد و انتهای دست‌های گوساله در داخل کانال زایمان و یا حتی بینی آن نمایان می‌باشد به ندرت گردن رحم بیش از ۳/۴ اتساع یافته است و کشش نابه‌هنگام گوساله با پاره کردن زود هنگام کیسه آب باعث گیر افتادن گوساله در گردن رحم می‌شود. لازم به ذکر است که

گردن رحم از یک سری عضلات حلقوی تشکیل شده و قرار گرفتن گوساله در گردن رحم انقباض مداوم این عضلات را به دنبال دارد و دیگری اتساع گردن رحم که تداوم آن تا حد بسیار زیادی به فشار متناوب سر گوساله به قسمت فوقانی گردن رحم بستگی دارد. در این هنگام کشش بیش از حد باعث پارگی گردن رحم و در نتیجه مرگ حیوان شده، حتی الامکان باید از دست کاری دام در مرحله عبور سر گوساله از گردن رحم خودداری نمود. گاهی اوقات عدم تولد گوساله و مرگ آن در داخل کانال تولد منجر به امبریوتومی جنین (قطعه قطعه کردن جنین در داخل رحم) و بعضی اوقات سزارین دام می گردد. توجه داشته باشید در موارد بسیار نادری، از جمله بزرگی بیش از حد جنین و یا پیچ خوردگی غیرقابل اصلاح گوساله، دام مورد سزارین قرار می گیرد.

دقت کنید که حتی زمانی که انتهای دستهای گوساله از لبه فرج نمایان می شود نیز هرگونه اقدام عجولانه خطرآفرین است چرا که گردن رحم هنوز کاملاً باز نشده و هرگونه کشش توأم با زور یا فشار در این مرحله باعث پارگی گردن رحم و فرج و مهبل گردیده که خطراتی مانند خونریزی کشنده و یا عفونت ثانویه را به همراه خواهد داشت.

سعی شود تا زمانی که گوساله در وضعیت صحیح خود قرار دارد از دست کاری بی مورد پرهیز شود. همان طور که می دانید تا لحظه ای که گوساله در رحم مادر قرار دارد اکسیژن و غذای خود را از طریق بند ناف تأمین می نماید، پاره شدن زود هنگام بند ناف باعث می شود تا گوساله از ریه های خود برای اکسیژن گیری استفاده نماید. حال چنانچه با یک اقدام نابجا باعث پاره شدن زود هنگام بند ناف شویم به دلیل اینکه بند ناف جهت تأمین اکسیژن نخواهد بود مرگ گوساله روی می دهد. رعایت نکات فوق در صورتی که گوساله در حالت خلفی قرار دارد، نیز ضروری می باشد و زمانی که انتهای پاهای گوساله از فرج نمایان است گردن رحم تنها کمی بیشتر از نیمه باز بوده و کشش بیش از حد پاها باعث پارگی رحم و برخی موارد مرگ حیوان می گردد.

چنانچه در مرحله دوم زایمان با گذشت دوره انقباضات شدید که حدوداً در گاو ۲ ساعت و در تلیسه ۴ ساعت به طول می انجامد، اعضای جنین مشاهده نگردید نحوه قرارگیری گوساله را در رحم مادر بررسی نمایید. برای این کار در ابتدا دستها و بازوهای خود را کاملاً شسته و با یک ماده ضدعفونی کننده قوی و غیرمحرک ضدعفونی نمایید، سپس ناحیه فرج و پرنیه دام را شسته و آن را نیز ضدعفونی کرده بعد به آرامی دست را وارد واژن کرده به نحوی که ضربه ای به کیسه آب وارد نگردد. چنانچه در لمس، انتهای دستها و سر حس نگردید از دکتر دام پزشک کمک خواسته و اگر سر و دستهای گوساله در کانال زایمان قرار دارد خونسردی خود

را حفظ نمایید و به دام فرصت کافی دهید. حتماً برای دام یک جایگاه انفرادی در نظر داشته و یا آن را از سایر دام‌های گله جدا کرده تا در هنگام دراز کشیدن از لگد شدن توسط سایر دام‌ها و مزاحمت آنها در امان باشد. توجه داشته باشید که تنها ریختن کاه و کلش برای بستر کافی نمی‌باشد. بهتر است کف جایگاه را در ابتدا با لایه‌ای از ماسه یا شن پوشانده و سپس بستر را روی آن ریخته تا آسیب یا شکستگی لگن یا دررفتگی مفصل لگنی رانی که در اثر لیز خوردن دام به هنگام زایمان ممکن است ایجاد شود را نداشته باشیم. ذکر این نکته ضروری است که لیز خوردن بیش از حد پاها که اغلب در جهت جلو و زیر شکم گاو یا تلیسه حادث شده، در اثر وجود بستر نامناسب یا وارد کردن استرس به دام بوده و باعث آسیب‌های جدی به اعصاب سدادی و رکیبی شده و درجات مختلفی از آسیب این اعضا را در بردارد و اغلب با یک دوره طولانی بیماری دام و یا پایان حیات اقتصادی آن همراه می‌باشد.

در پاره‌ای از موارد، تأخیر در مرحله دوم زایمان ناشی از کمبود کلسیم می‌باشد؛ آگاهی از این امر بسیار مهم است چرا که هرگونه تلاش جهت بیرون کشیدن گوساله می‌تواند منجر به بیرون زدگی رحم و مرگ گاو یا تلیسه شود. در ابتدا از قرارگیری صحیح گوساله مطمئن شوید؛ چنانچه گوساله در وضعیت صحیح خود قرار داشت زایمان روند طبیعی خود را طی خواهد نمود و در این حالت تزریق حدود ۴۵۰ گرم بوروگلوکونات کلسیم در زیر پوست تقریباً یک وجب پشت لبه مرکزی استخوان کتف و مالش دادن محل تزریق به منظور جذب سریع آن امری ضروری و اساسی است. تقریباً ۲ دقیقه بعد از تزریق، گاو یا تلیسه با قدرت طبیعی وارد مرحله دوم زایمان شده و اغلب بدون کمک زایمان می‌کند. کمبود کلسیم باعث عدم کنترل عضلانی در گردن رحم شده و در نتیجه مداخله غیرمنطقی برای خروج گوساله می‌تواند باعث پرولاپس یا بیرون زدگی رحم و عواقب بعد از آن شود.

یاری دادن به دام و مداخله در امر زایمان در موارد زیر امری ضروری می‌باشد:

- ۱ زمانی که بینی گوساله مدتی است نمایان شده و سر و زبان آن کاملاً متورم و کبود شده
- ۲ ظاهراً لگن گوساله در لگن مادر گیر افتاده
- ۳ ابتدا بخش‌های انتهایی پاهای گوساله خارج شده
- ۴ در موارد امبریوتومی، در مواردی که گوساله بیش از حد بزرگ باشد که بایستی توسط دام‌پزشک سزارین انجام شود.
- ۵ در صورت مرگ گوساله در داخل کانال تولد که بایستی توسط دام‌پزشک امبریوتومی شود.
- ۶ ناهنجاری‌های ساده در وضعیت قرارگیری جنین که شامل برگشتی که سر به عقب برمی‌گردد، خروج سر و برگشت دست به عقب یا خروج سر به تنهایی،

برگشتن مستقیم سر به عقب، خم شدن سر به داخل رحم که در نتیجه آن بالاترین قسمت سر گوساله در گردن آن به داخل بدنه رحم فرو رفته و در نهایت حالت کپلی که انتهای دمی جنین از گردن رحم نمایان یا در داخل آن است. در اغلب موارد تنها یک نفر برای کشش گوساله در صورت بستن طناب کافی می‌باشد و هرگز نباید فشار بیش از حد به دام وارد شود. توجه داشته باشید که کشیدن گوساله جهت خروج آن بایستی هم‌زمان با زور زدن دام باشد. از طرفی تنها زمانی که با مرگ داخل رحمی گوساله یا فساد آن در رحم مواجه هستید مجاز به کشش بیش از حد می‌باشید چرا که گوساله فاسد در رحم مادر باد کرده و باعث فشار به رحم و پاره شدن رحم، مهبل و فرج خواهد شد. در تمام حالات فوق آگاهی از چگونگی یاری رساندن به دام امری ضروری به شمار می‌آید.

به این نکته توجه داشته باشید که چنانچه گوساله با پا متولد شود گاو و یا تلیسه برای خارج کردن بخش انتهایی پاها نسبت به حالت عادی به زمان بیشتری نیاز دارد و به نظر می‌رسد که شدت زورهای زایمانی به هیچ وجه به اندازه زمانی نبوده که گوساله در وضعیت صحیح خود قرار دارد و هرگز اقدام به کشش زودهنگام گوساله نکرده چرا که این امر منجر به قطع زودهنگام بند ناف، قطع ارتباط خونی گوساله و مادر و در نتیجه خفگی گوساله در کانال زایمانی به دلیل عدم رسیدن اکسیژن به گوساله شده پس به دام فرصت دهید تا به‌طور عادی مراحل زایمانی خود را سپری نماید.

■ به هنرجویان تصاویر حالت‌های طبیعی و غیرطبیعی جنین صفحه ۱۶۵ را نشان دهید و از آنها بخواهید علت طبیعی نبودن هر کدام از حالت‌ها را در کلاس بحث کنند و در زیر تصاویر یادداشت نمایند. همچنین هنرجویان می‌توانند برای یافتن علت از اینترنت و کتاب‌های موجود در کتابخانه استفاده نمایند.

■ ادامه کلاس را در واحد پرورش دام در زایشگاه برای فعالیت عملی صفحه ۱۶۶ پیگیری کنید.

- بار دیگر روش صحیح کمک به زایمان را به هنرجویان آموزش دهید.
- شما بر صحت و درستی کار نظارت داشته باشید. فراگیران را موظف به یادداشت نکات کاربردی و گرفتن عکس و فیلم و درج آنها در گزارش خود کنید.
- توجه کنید که هنرجویان با احتیاط و ایمنی کامل به گاو نزدیک شوند.
- پس از پایان کار هنرجویان دست‌های خود را با آب و صابون بشویند و ضدعفونی کنند.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

- مراقبت از گاو در دوران آبستنی
- تغذیه

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی کمک به زایمان (تولد گوساله)

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی											
		شایستگی های غیرفنی					شایستگی های فنی						
		۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی	۳. جلوگیری از کارهای بی مورد	۴. دقت در انجام کار	۱. آماده کردن وسایل کار	۲. ضدعفونی دست ها قبل از شروع فعالیت	۳. کمک به زایمان گاو در صورت لزوم	۴. شست و شو و ضدعفونی لوازم و تجهیزات	۵. ضدعفونی دست ها پس از انجام کار	۶.	۷.	
۱	رفیعی												
	آهنگری												
	حسینی												
۲	یزدانی												
	محمدی												
	تقی زاده												
۳	.....												

توجه

نمون برگ‌های ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی به صورت نمونه می‌باشد؛ لذا برحسب انواع فعالیت کارگاهی، تعداد مراحل کاری و ماهیت آنها می‌توانید آن را طراحی و تدوین کنید. تعداد ردیف‌ها در شایستگی‌های فنی و غیرفنی محدودیت ندارد و هرچه تعداد بیشتر باشد، سنجش دقیق‌تر خواهد بود. میانگین سنجش‌های مرحله‌ای می‌تواند به عنوان سنجش پایانی در برخی از پودمان‌ها باشد.

ارزشیابی مرحله‌ای

در این مرحله فراگیران به صورت فردی یا گروهی مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند. این ارزشیابی فرایندمحور بوده یعنی در ضمن انجام فعالیت در قالب نمون برگ‌های ارزشیابی و همچنین از روی نمونه کار انجام شده، قابل ارزیابی است. بررسی گزارش کارها می‌تواند به هنرآموز در قضاوت بهتر کمک کند. در نتیجه نیاز به یک زمان مجزا و افزون

بر زمان آموزش برای ارزشیابی نیست. در ارزشیابی، علاوه بر عملکرد فنی و مهارتی، سنجش شایستگی‌های غیرفنی نیز باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا پیش‌نیاز سنجش مهارت فنی، کسب حداقل نمره قبولی در شایستگی‌های غیرفنی است. شاخص‌های ارزیابی و معیار نمره‌گذاری ارزشیابی در این مرحله کاری در جدول زیر آمده است.

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها / داوری / نمره دهی)	نمره
۱	کمک به زایمان (تولد گوساله)	گاو در حال زایش، گوساله نوزاد، مواد ضد عفونی‌کننده، جک زایمان گاو	شایستگی کامل	انجام صحیح مراحل کمک به زایمان گاو	۳
			شایسته	انجام نسبی مراحل کمک به زایمان گاو	۲
			نیازمند آموزش	انجام ناقص مراحل کمک به زایمان گاو	۱

هدف توانمندسازی: مراقبت بهداشتی در بدو تولد را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام.

موارد
پیشنهادی

- ☐ درس را با نام و یاد خداوند شروع کنید.
- ☐ پس از مقدمات شروع کلاس مطابق طرح درس روزانه، برای هنجرویان اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد را شرح دهید.
- ☐ از طریق تصاویر و فیلم درباره اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد را شرح دهید.
- ☐ نکات مهم در مدیریت مراقبت از گوساله و مادر را بیان کنید.
- از مطالب زیر برای اطلاعات بیشتر به هنجرویان استفاده نمایید:
- به راحتی می‌توان با رعایت اصول بهداشتی سلامت و عملکرد گوساله‌ها را بهبود داد.
- بهترین راه برای آغاز ارزیابی از برنامه‌های پرورشی این است که از موارد کوچک شروع کنید و از ابتدای کار شروع به ارزیابی کنید. هر از چندگاهی وقت بگذارید و کارگران یا هنجروییانی را که کار روزمره مراقبت از گوساله‌های تازه به دنیا آمده را

انجام می‌دهند، زیر نظر بگیرید. در هنگام تمیز کردن وسائل و نحوه شست‌وشوی آنها توجه کنید. هر چیزی که در تماس مستقیم با گوساله قرار دارد باید داخل و بیرونش شسته شود، اول با آب سرد، سپس با آب گرم و اسید. پس از آن اجازه دهید خشک شوند و در نهایت پیش از استفاده دوباره آنها را ضدعفونی نمایید. اگر مورد اشتباهی در پروتوکل شست‌وشو پیدا کردید آموزش مجدد کارگران یا هنرجویان را در نظر بگیرید یا از وسایل و ظروف یک‌بار مصرف استفاده کنید.

بهداشت گوساله تازه متولد شده:

وقتی گوساله متولد می‌شود، نیاز است تا به سرعت به یک جایگاه خشک و تمیز برده شده و با یک حوله تمیز خشک گردد. همان‌طور که رعایت می‌کنید، به خاطر داشته باشید که عفونت از ۳ راه می‌تواند وارد بدن گوساله گردد:

☐ از طریق دهان

☐ از طریق بینی

☐ از طریق ناف

☐ مطمئن شوید که هر ۳ ناحیه را در کارهای خود مدنظر قرار داده‌اید.

☐ بررسی کنید ببینید برنامه غوطه‌ورسازی ناف چگونه انجام می‌شود. مطمئن شوید که فنجان غوطه‌ورسازی مورد استفاده، دارای حفاظ خروج - پشتی باشد تا از آن شوینده برای چندین گوساله استفاده نشود؛ بهترین کار این است که از فنجان‌های یک‌بار مصرف و محلول جدید در هر بار استفاده کنیم تا خطر شیوع بیماری را کم کنیم.

☐ تأکید کنید که حتماً ناف ضدعفونی شود و نه قسمت‌های دیگر شکم. استفاده نادرست این روش می‌تواند منجر به دردهای ناخواسته و خطر احتمالی عفونت گردد.

پس از توجیه ضرورت انجام کار، برای انجام فعالیت کارگاهی اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد به زایشگاه مراجعه کنید.

☐ بدیهی است که قبل از خروج از کلاس، موارد ایمنی، زیست محیطی، سازمان‌دهی گروهی و تدوین گزارش را به هنرجویان یادآوری کنید و بر صحت و دقت آنها در انجام کار نظارت کنید.

☐ هنرجویان حتماً از لباس کار مناسب و تمیز و دستکش استفاده کنند.

☐ هنرجویان گوساله را مهار کنند و بلافاصله پس از تولد، طبق مطالب بیان شده، ناف گوساله را ضدعفونی کنند.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

☐ زایمان گاو

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی مراقبت بهداشتی در بدو تولد

شماره گروه	نام خانوادگی هنرچویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی										
		شایستگی های غیرفنی							شایستگی های فنی			
۱	رفیعی	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت نکات ایمنی	۳. رعایت کردن نکات بهداشتی	۴. دقت در کار	۱. آماده کردن وسایل کار	۲. ضدعفونی دست ها	۳. مهار گوساله	۴. ضدعفونی ناف گوساله	۵.	۶.	۷. ....
	آهنگری											
	حسینی											
	یزدانی											
	محمدی											
	تقی زاده											
	.....											
۲												
۳												

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها / داوری / نمره‌دهی)	نمره
۲	مراقبت بهداشتی در بدو تولد	باکس انفرادی دارای گوساله، بستر، مواد ضد عفونی کننده زمان: روزانه	شایستگی کامل	انجام کامل عملیات بهداشتی در بدو تولد	۳
			شایسته	انجام نسبی عملیات بهداشتی در بدو تولد	۲
			نیازمند آموزش	عدم انجام عملیات بهداشتی در بدو تولد	۱

هدف توانمندسازی: مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام.

□ درس را با نام و یاد خداوند شروع کنید.

□ پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، آموخته‌های قبلی

هنرجویان را با طرح سؤالات زیر ارزیابی کنید:

□ اهمیت رسیدگی به گوساله‌های به دنیا آمده را توضیح دهید.

□ اهمیت ضدعفونی بند ناف و جایگاه

□ آغوز چیست؟

□ بیان کنید که انتقال گوساله از زایشگاه به گوساله‌دانی باید در اولین فرصت انجام

شود زیرا به دلیل پایین بودن سطح بهداشت زایشگاه امکان بروز بیماری‌هایی

مثل التهاب بند ناف، اسهال

و پنومونی افزایش می‌یابد و

از سوی دیگر، انتقال گوساله

به گوساله‌دانی فرصتی را

برای بررسی وضعیت سلامت

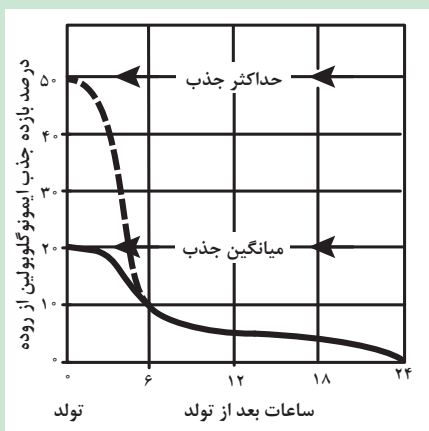
گوساله فراهم می‌آورد.

□ با توجه به توضیح مطالب

فوق هنرجویان باید بتوانند به

سؤال صفحه ۱۷۰ پاسخ دهند

و منحنی را تحلیل کنند.

□ هنرجویان باید به موارد زیر اشاره کنند:

□ میزان جذب ایمونوگلوبولین‌های آغوز در اوایل تولد بسیار بالاست (به‌خصوص

شش ساعت اول) و بازده جذب آنها از روده گوساله تا ۲۴ ساعت پس از تولد

به‌طور تدریجی کاهش می‌یابد. بنابراین گوساله بلافاصله پس از تولد بهتر است از

آغوز استفاده نماید تا جذب بیشتر و بهتری صورت پذیرد.

□ بعد از اتمام تغذیه با آغوز، تغذیه با شیر را به هنرجویان آموزش دهید. برای ارائه

توضیحات در مورد بهداشت آغوز و شیر از مطالب زیر استفاده کنید.

بهداشت آغوز

خورانیدن آغوز آخرین عمل انتقال ایمنی به گوساله است که گوساله را به مدت

۱۰-۲۰ روز بیمه می‌کند تا خود او سیستم ایمنی فعالش را بسازد. آغوز باید در نیم

ساعت اول پس از تولد خورانیده شود و حاوی بیش از ۲۰۰ گرم ایمونوگلوبولین

باشد که در ۴ لیتر ماک داده شده در یک وعده فراهم شود.

آغوز هم درست مثل شیر حاوی باکتری است. در واقع مقدار باکتری موجود در آغوز

است که تعیین می‌کند خوراندن آغوز مؤثر خواهد بود یا خیر. به همین خاطر این به ما مربوط می‌شود که از رشد باکتریایی جلوگیری کنیم. در حالی که ممکن است کار ترسناکی به نظر برسد، کاهش تعداد باکتری‌ها در آغوز از ۳ طریق امکان‌پذیر است:

۱ باکتری جدید وارد آغوز نکنید.

۲ اجازه ندهید باکتری‌های کنونی رشد کنند.

۳ اگر می‌دانید که آلودگی باکتریایی دارید، آغوز را پاستوریزه کنید.

دور نگه داشتن باکتری‌های جدید از آغوز با «نحوه جمع‌آوری آغوز» شروع می‌شود. پستان را به خوبی بشویید و بعد گاو را بدوشید. آغوز را در یک ظرف استیل و بهداشتی که درپوش هم دارد، نگهداری کنید. تصمیم بگیرید از اینجا آغوز به کجا خواهد رفت.

جلوگیری از چندین برابر شدن باکتری‌های کنونی به زمان و دما بستگی دارد. در دمای اتاق باکتری‌ها هر ۲۰ دقیقه دو برابر می‌شوند. به منظور جلوگیری از رشد، ما باید مدت زمانی که آغوز در دمای اتاق می‌ماند را محدود کنیم. حتی نگهداری آغوز در یخچال نباید بیشتر از ۲۴ ساعت به طول بینجامد چرا که باکتری‌ها رشد خواهند کرد.

آغوز یا باید استفاده شود یا به سرعت پس از دوشش ذخیره شود. به‌ویژه در فصول گرم، قرار دادن آغوز روی سطح زمین در شیردوشی بسیار خطرناک است. روش ذخیره ترجیحی آغوز ریختن آن در ظرف‌های باریکی است که به سرعت در فریزر سرد می‌شود.

به‌خاطر داشته باشید پاستوریزه کردن آغوز بر خلاف پاستوریزه کردن شیر گوساله، به مدت ۶۰ دقیقه در ۶۰ درجه سانتی‌گراد رخ می‌دهد.

توجه کنید، تلیسه‌ای که در دوران گوسالگی بیمار می‌شود، به ابتلا به پنومونی حساس‌تر می‌شود و نیازمند درمان خواهد بود و در آینده هم به حداکثر توان تولیدی نمی‌رسد. در دنیای امروز که دامداری بسیار پیچیده شده است و همه چیز بر مبنای تولید شیر استوار است، ما نمی‌توانیم که از کنار مسائلی مثل بهداشت گوساله به راحتی بگذریم در حالی که می‌دانیم سهل‌انگاری در این امر موجب می‌شود گوساله به حداکثر توان تولیدی در آینده نرسد.

□ تغذیه گوساله با شیر و استارتر را به هنجاریان توضیح دهید. اهمیت استفاده از جیره استارتر را در اوایل تولد ذکر نمائید. می‌توان اهمیت این موضوع را نمایش فیلم و اسلاید از پره‌های شکمبه بیشتر نشان دهید و از مطالب زیر نیز استفاده نمایید:

اصول تغذیه گوساله‌های تازه متولد شده:

در یک‌روزگی و بلافاصله بعد از تولد به گوساله آغوز خورانیده می‌شود و آب کافی در اختیار آن قرار می‌گیرد. معمولاً بین سه تا چهار لیتر آغوز را ظرف یک ساعت

بعد از تولد به گوساله می‌خورانند و در تعداد زیادی از گاوداری‌ها ۱۲ ساعت بعد آن را تکرار می‌کنند. گوساله‌ها باید به‌طور آزاد به آب دسترسی داشته باشند. نشان داده شده است آن دسته از گوساله‌ها که دسترسی به آب داشته‌اند روزانه ۳۱۰ گرم و آنهایی که از آب محروم بوده‌اند ۱۸۰ گرم اضافه وزن داشته‌اند. همچنین آن دسته از گوساله‌ها که از بدو تولد به آب کافی دسترسی داشته‌اند در طول دوره شیرخوارگی حدود ۱۲۰۰ گرم استارتر و آنهایی که محروم از آب بوده‌اند ۸۰۰ گرم استارتر مصرف نموده‌اند. به‌طور کلی گوساله‌ها تا یک ماهگی روزانه به ۱/۳ تا ۲ گالن آب احتیاج دارند (هر گالن ۳/۸۵ لیتر است) در سن دو ماهگی ۱/۵ تا ۲/۴ سه ماهگی ۲/۱ تا ۲/۸ و در چهارماهگی ۳ تا ۳/۵ گالن در روز آب احتیاج است. آب در شکمبه گوساله‌های تازه متولد شده محیط را برای رشد سریع باکتری‌ها فراهم می‌نماید. روز دوم و سوم بعد از تولد اگر آغوز در دسترس باشد می‌توان گوساله را با آن تغذیه نمود. ضمناً آب نیز باید به میزان کافی در اختیار گوساله قرار گیرد. تغذیه گوساله از روز چهارم تا یک ماهگی شامل شیر و یا جانشین‌شونده آن و آب می‌باشد. از روز چهارم بعد از تولد استارتر وارد غذای گوساله می‌شود. میزان استارتی که در روز اول در اختیار حیوان قرار می‌گیرد به اندازه یک مشت می‌باشد. استارتر باید همواره تازه باشد. همه روزه به میزان استارتر افزوده می‌شود به طوری که در روز ۲۸ (هفته چهارم) بعد از تولد میزان آن در روز به ۷۰۰ الی ۱۰۰۰ گرم در روز می‌رسد. علاوه بر استارتر باید روزانه براساس وزن بدن، شیر در اختیار حیوان قرار گیرد. تحت شرایط طبیعی آب و هوایی، گوساله باید حدود ۱۰ درصد وزن بدن خود شیر دریافت نماید. با کاهش درجه حرارت هوا نیاز گوساله‌های تازه متولد شده به ماده خشک جهت افزایش انرژی فزونی می‌یابد. از دو طریق می‌توان بر میزان ماده خشک مورد نیاز گوساله‌ها افزود:

یکی از راه اضافه نمودن شیر مصرفی و دیگری، افزودن بر مقدار جانشین شونده شیر با ثابت نگهداشتن آبی که جانشین شونده شیر با آن مخلوط می‌شود.

توجه: هر گوساله باید با یک جفت دستکش تمیز و سرپستانک ضد عفونی شده تغذیه شود!

□ سپس از هنرجویان بخواهید تا در رابطه با مزایای تغذیه گوساله تازه متولد شده با علوفه خشک تحقیق کنند. منابع تحقیق را مشخص کنید.

□ انجام فعالیت کارگاهی «تغذیه گوساله‌های تازه متولد شده» را آن گونه که در کتاب درسی آمده است، در صورت وجود شرایط و امکانات اجرا کنید.

□ اجرای این فعالیت توسط هر یک از کارگروه‌ها به‌صورت مستقل از سایر گروه‌ها خواهد بود.

□ قبل از انجام این فعالیت کارگاهی، از هنرجویان بخواهید مطالب کتاب درسی را

مطالعه و بررسی کنند.

☐ دقت کنید که در حین انجام کار آسیبی به گوساله‌ها وارد نشود.

☐ ضمن انجام فعالیت کارگاهی توسط هنرجویان، اقدام به ارزیابی مرحله‌ای آنها در قالب نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای کنید. مواردی چون سرعت کار مناسب، همفکری، مشارکت در کار گروهی و رعایت نکات ایمنی و زیست محیطی از عوامل مورد ارزیابی می‌باشد.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

☐ تغذیه

☐ آغوز

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی										نتایج فردی		نتایج گروه	
		شایستگی های غیر فنی					شایستگی های فنی					از ۳ نمره		از ۳ نمره	
		۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۳. مسئولیت پذیری	۴. وقت شناس بودن	۱. تهیه وسایل مورد نیاز	۲. گرم کردن آغوز یا شیر	۳. شستن و ضدعفونی کردن سطل	۴. دادن شیر یا آغوز به گوساله در زمان مشخص	۵. شستن و تمیز کردن سطل	۶.	۷.	غیر فنی	فنی	غیر فنی
۱	رفیعی														
	آهنگری														
	حسینی														
۲	یزدانی														
	محمدی														
	تقی زاده														
۳	.....														

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها / داوری / نمره دهی)	نمره
۳	مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد	گوساله شیرخوار شیرخشک، شیر، کنسانتره گوساله	شایستگی کامل	تأمین کامل نیازهای غذایی گوساله	۳
			شایسته	تأمین نسبتاً کامل نیازهای غذایی گوساله	۲
			نیازمند آموزش	عدم تأمین کامل نیازهای غذایی گوساله	۱

هدف توانمندسازی: گوساله را شاخ‌سوزی کند.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام (گوساله‌دانی).

موارد پیشنهادی

- درس را با نام و یاد خداوند شروع کنید.
- دربارهٔ آناتومی شاخ و رشد شاخ توضیح دهید. در حدود ۲ هفتگی، بافت جوانه‌ای نرم، در محل رشد شاخ مشخص می‌شود که بهتر است در همان اوایل سوزانده شود.
- هنرآموز توضیح دهد که سن عامل مهمی در از بین بردن شاخ است و غالباً روش از بین بردن شاخ را تعیین می‌کند. چندین روش برای حذف شاخ گوساله وجود دارد که باید به آن اشاره کرد.
- پماد شاخ‌سوزی، داغ کردن (روش حرارتی)، سیم‌بری، اره، کش شاخ بری، چاقو
- توضیح دهید که هر کدام از این روش‌ها، طرفداران خودش را دارد و به نظر می‌رسد دلیل اصلی این تنوع ترجیح‌ها به مهارت هر دامدار در روش مورد نظرش، مربوط باشد. اما در هر صورت به صورت اجمالی، فرایند شاخ‌سوزی را این‌طور عنوان کنید:
- شاخ، چند روز پس از تولد در دو سوی سر دام، شروع به رشد می‌کند. بافت شاخ از جنس کراتین است؛ نرم و غضروفی. به همین دلیل در مراحل ابتدایی شکل‌گیری، گردش خون و رشته‌های عصبی کمتری دارد. اما هر چه زمان بیشتری سپری می‌گردد، این بافت هم استخوانی‌تر شده و گردش خون بیشتری به خودش می‌گیرد. توصیه عموم تکنسین‌ها و کارشناسان، حذف شاخ در دو و سه هفته

ابتدایی تولد است. بنابراین اگر حذف شاخ را به سنین بالاتر موکول کنیم، عملاً با استرس و درد بیشتری در گوساله مواجه خواهیم بود. علاوه بر آن به دلیل حساسیت بیشتر، کار شاخ‌بری هم نیازمند مهارت و شکیبایی بیشتر می‌شود. اما در مورد روش‌های فوق‌الذکر:

برای حذف شاخ در در روزهای ابتدایی از پماد و داغ کردن استفاده کنید و اگر می‌خواهید در سنین بالاتر، شاخ را حذف کنید از اره، سیم، چاقو و حرارت استفاده کنید.

پس از حذف شاخ، مراقبت‌های درمانی و بهداشتی توسط هنرجویان صورت گیرد.

- پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، انجام فعالیت کارگاهی «شاخ‌سوزی با استفاده از ماده شیمیایی سوزاننده» را آن گونه که در کتاب درسی آمده است، اجرا کنید.

- از هنرجویان بخواهید در طول کار عملی همهٔ موارد ایمنی را رعایت کنند.
  - گروه‌های کاری را به وسیلهٔ سرگروه‌ها، سازماندهی کنید.
  - سپس در صورت نیاز انجام فعالیت کارگاهی «شاخ‌سوزی با استفاده از شاخ‌سوزهای برقی» را آن گونه که در کتاب درسی آمده است، اجرا کنید.
- هنرجویان ملزم باشند تا موارد زیر را با دقت بیشتری مدنظر قرار دهند:
- در هر روش، عملیات باید با دقت و مهارت و شکیبایی همراه باشد.
  - عملیات باید به صورت کامل و مطمئن و رشد ناپذیر انجام گیرد.
  - سعی شود در روزهای گرم و پر تنش شاخ‌سوزی انجام نشود.
  - مواد ضد عفونی، در دسترس باشد.
  - بعد از شاخ‌سوزی، گوساله نیاز به آرامش دارد و بهتر است مولتی ویتامین داده شود.

- در ضمن فعالیت کارگروه‌ها، شما نقش هدایت و نظارت را داشته باشید و ضمن آن ارزشیابی را انجام دهید.

- در نهایت می‌توانید کار عملی گروه‌ها را بپذیرید یا رد کنید. در هر صورت دلیل رد و قبول خود را به طور دقیق برای هنرجویان شرح دهید. به گروه‌هایی که کار آنها رد شده است، فرصت دهید تا نسبت به بازنگری و اصلاح کار خود اقدام کنند.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

- معایب و مزایای شاخ

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی شاخ‌سوزی گوساله

نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	شماره گروه	اهداف عملکردی													
		شایستگی های غیر فنی					شایستگی های فنی								
		۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. اهمیت دادن به ابزار و وسایل کار	۳. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۴. مدیریت مواد و تجهیزات	۱. آماده کردن وسایل مورد نیاز	۲. مهار گوساله	۳. استفاده از خمیر سوز آئنده طبق دستورالعمل	۴. استفاده از شاخ سوز برقی	۵. معذوم کردن اصولی پسماندهای حاصل از کار	۶.	۷.			
رفیعی	۱	آهنگری	حسینی	یزدانی	۲	محمدی	تقی زاده	۳	.....	غیر فنی	غیر فنی	فنی	غیر فنی	نتایج فردی از ۳ نمره	نتایج گروه از ۳ نمره

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها / داوری / نمره دهی)	نمره
۴	شاخ‌سوزی گوساله	گوساله، شاخ‌سوز برقی یا پماد شاخ‌سوز، وسایل مهار	شایستگی کامل	انجام کامل مراحل شاخ‌سوزی	۳
			شایسته	انجام نسبی مراحل شاخ‌سوزی	۲
			نیازمند آموزش	انجام ناقص مراحل شاخ‌سوزی	۱

هدف توانمندسازی: از شیرگیری گوساله را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام.

- پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، از شیرگیری گوساله را توضیح دهید.
  - هنرجویان را با سؤال (مهم‌ترین مسئله برای از شیرگیری چیست؟) درگیر بحث کلاسی کنید. پاسخ هر یک را روی تخته کلاسی فهرست کنید. افراد دارای نظرات ارزنده را مورد تشویق قرار دهید.
  - اجازه دهید هنرجویان فعال تر باشند. شما بیشتر نقش مدیر جلسه و هماهنگی را داشته باشید.
  - در پایان هر موضوع، جمع‌بندی و اصلاح نظرات را بر عهده داشته باشید.
  - انجام فعالیت عملی «از شیرگیری گوساله‌ها» را آن‌گونه که در کتاب درسی آمده است، اجرا کنید.
  - هنرجویان با توجه به مدیریت گاوداری ابتدا وعده‌های شیردهی را به یک بار در روز کاهش دهند یا گوساله را به‌طور ناگهانی از شیر بگیرند.
  - پس از شیرگیری برای بهبود نتیجه، آب و خوراک به میزان کافی در اختیار گوساله قرار دهند.
  - ضمن انجام فعالیت، اقدام به ارزیابی مرحله‌ای فراگیران در قالب نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای نمایید. بدیهی است که نقش نظارتی و هدایتی شما محفوظ بوده و از انحراف فراگیران یا بدآموزی آن ضمن توجه به نوآوری و بروز خلاقیت‌ها، ممانعت می‌شود. مواردی چون توجه به تکمیل کردن دقیق و صحیح نمون برگ‌ها، سرعت کار مناسب، همفکری، همکاری (کار گروهی) از عوامل مورد ارزیابی می‌باشد.
- مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:
- انتقال دام
  - تغذیه گوساله‌ها

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی از شیرگیری گوساله

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی												نتایج فردی		نتایج گروه	
		شایستگی‌های غیرفنی						شایستگی‌های فنی						از ۳ نمره		از ۳ نمره	
		۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. اهمیت دادن به ابزار و وسایل کار	۳. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۴. مدیریت مواد و تجهیزات	۱. آماده کردن وسایل مورد نیاز	۲. کاهش وعده‌های شیردهی	۱. رقیق کردن شیر با آب	۲. رقیق ناگهانی شیر	۴. قطع ناگهانی شیر	۵. تغذیه با علوفه و کنسانتره کافی	۶. نظارت دائم بر گوساله	۷.	فنی	غیر فنی	فنی	غیر فنی
۱	رفیعی																
	آهنگری																
	حسینی																
۲	یزدانی																
	محمدی																
	تقی‌زاده																
۳	.....																

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها/داوری / نمره‌دهی)	نمره
۵	از شیرگیری گوساله	گوساله، باکس گروهی زمان: ۲-۳ ماهگی	شایستگی کامل	از شیرگیری در زمان مناسب	۳
			شایسته	از شیرگیری در زمان نسبتاً مناسب	۲
			نیازمند آموزش	از شیرگیری در زمان نامناسب	۱

هدف توانمندسازی: انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش دام.

- پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، درباره زمان و نحوه انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی توضیح دهید.
  - بهتر است ۲ تا ۴ هفته پس از زمان از شیرگیری عمل انتقال توسط هنرجویان صورت گیرد. میزان آخور و آبشخور باید متناسب با تعداد گوساله‌ها باشد تا گوساله‌ها راندمان بهتری را داشته باشند.
  - از هنرجویان عواقب کمبود آخور و آبشخور را سؤال کنید.
  - بعد از شیرگیری، کار انتقال گوساله‌ها را هنرجویان باید انجام دهند.
  - جایگاه را کاملاً شسته و ضدعفونی کنند، سپس بعد از خشک شدن جایگاه گوساله‌ها را انتقال دهند.
  - در حین انتقال نکات ایمنی را رعایت کنند.
  - سلامتی و افزایش وزن گوساله‌ها را به صورت دوره‌ای بررسی کنند و در صورت مشکل، اقدام لازم را انجام دهند.
- علاوه بر مطالب موجود در متن درس، می‌توانید مطالب زیر را برای هنرجویان بیان کنید.
- دامپروران باید تا آنجا که ممکن است، فرایند نقل و انتقال گوساله‌ها را آسان‌تر کنند. اگر گوساله‌ها در این مرحله مریض شوند، هرگز از نظر عملکرد یا کیفیت لاشه، شیهه به هم‌سن و سالان خود نخواهند شد.
- زمانی که گوساله به محل جدید می‌رسد، باید آب و علفی با کیفیت متوسط جهت مصرف در دسترس داشته باشد. در صورتی که علوفه همراه با آب جاری در دسترس گوساله‌ها باشد، این کار باعث می‌شود که گوساله‌ها علاوه بر شنیدن صدای آب، خود آن را نیز ببینند.
- قرار دادن رول‌های علوفه در وسط آغل، فکر خوبی نیست. گوساله‌هایی که به تازگی از شیر گرفته شده‌اند، بیشتر تمایل دارند تا در اطراف حصارها حرکت کنند و در نتیجه برای غذا خوردن، به وسط آغل نمی‌روند.
- گوساله‌ها عموماً قبل از آنکه غذا خوردن را در آخور آغاز نمایند، به ۲۱ روز زمان احتیاج دارند.
- گوساله‌هایی که به تازگی وارد آخور شده‌اند، با طیف وسیعی از مواد غذایی روبه‌رو می‌شوند؛ در نتیجه دامپروران باید از این سه هفته ابتدایی، نهایت استفاده را ببرند تا گوساله‌ها قوی‌تر شوند.
- دامپروران، ابتدا باید میزان خوراک مصرفی را محدود سازند. اگر گوساله‌ها بتوانند هر زمانی که نیاز دارند به آخور دسترسی داشته باشند، عادت‌های غذایی نادرستی در آنها پرورش می‌یابد.

زمانی که گاودار وارد آخور می‌شود، گوساله‌ها باید کمی گرسنه باشند. گوساله‌ها باید یک جیره غذایی بر پایه دانه‌ها داشته باشند. مدتی طول می‌کشد تا میکروب‌های معده نشخوارکنندگان، به غذای جدید عادت کنند. میزان درصد کنسانتره در رژیم‌های غذایی، می‌تواند هر پنج تا هفت روز و بر اساس عملکرد گوساله‌ها افزایش یابد. بهتر است که این روند، به آرامی پیش رود تا بعدها با مشکلی مواجه نشوید. استفاده از بعضی علوفه‌ها در جیره غذایی، می‌تواند عملکرد را بهبود بخشد،

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

☐ علوفه

☐ کنسانتره

☐ عادات جیره غذایی

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی										
		شایستگی های غیرفنی					شایستگی های فنی					
		۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. اهمیت دادن به ابزار و وسایل کار	۳. دقت و صداقت در امور	۴. محاسبه و ریاضی	۱. تمیز کردن جایگاه	۲. محاسبه آبخوری و آخور مورد نیاز	۳. انتقال به جایگاه های گروهی	۴. بررسی سلامتی و افزایش وزن گوساله ها	۵.	۶.	۷. ....
۱	رفیعی											
	آهنگری											
	حسینی											
۲	یزدانی											
	محمدی											
	تقی زاده											
۳	.....											

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها/دآوری/ نمره دهی)	نمره
۶	انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی	گوساله‌های از شیر گرفته شده، باکس گروهی زمان: ۲-۳ ماهگی	شایستگی کامل	انتقال صحیح و به موقع گوساله به جایگاه گروهی	۳
			شایسته	انتقال نسبتاً صحیح گوساله به جایگاه گروهی	۲
			نیازمند آموزش	عدم انتقال گوساله به جایگاه گروهی در زمان مناسب	۱

ارزشیابی شایستگی پرورش گوساله

<p>شرح کار:</p> <p>۱- کمک به زایمان (تولد گوساله)</p> <p>۲- مراقبت از گوساله بعد از زایمان</p> <p>۳- تغذیه مناسب گوساله</p> <p>۴- شاخ‌سوزی گوساله</p> <p>۵- از شیرگیری</p> <p>۶- انتقال گوساله به جایگاه‌های گروهی</p>			
<p>استاندارد عملکرد:</p> <p>نگهداری از ۱۰ رأس گوساله</p> <p>شاخص‌ها:</p> <p>۱- سلامت گوساله‌ها</p> <p>۲- گوساله‌های خشک شده و ضدعفونی بند ناف</p> <p>۳- میزان مصرف آغوز، شیر، کنسانتره و علوفه</p> <p>۴- گوساله شاخ‌سوزی شده</p> <p>۵- تغذیه گوساله صرفاً با مواد علوفه‌ای و کنسانتره</p> <p>۶- وجود گوساله در جایگاه‌های گروهی</p>			
<p>شرایط انجام کار:</p> <p>باکس‌های انفرادی گوساله‌های شیرخوار، جایگاه گروهی گوساله، مواد خوراکی لازم، مواد ضدعفونی‌کننده، باکس و بستر</p> <p>ابزار و تجهیزات:</p> <p>باسکول، دماسنج، مواد ضدعفونی‌کننده، قیچی، سطل شیر، طناب مفید، وسایل گرم‌کننده شیر، مواد علوفه‌ای و کنسانتره، پستانک، باکس انفرادی، پماد شاخ‌سوز و شاخ‌سوز برقی</p>			
<p>معیار شایستگی:</p>			
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	کمک به زایمان گوساله (تولد گوساله)	۲	
۲	مراقبت بهداشتی در بدو تولد	۲	
۳	مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد	۲	
۴	شاخ‌سوزی گوساله	۲	
۵	از شیرگیری گوساله	۲	
۶	انتقال گوساله‌ها به جایگاه گروهی	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش: رعایت بهداشت فردی، رعایت بهداشت در گوساله‌دانی در زایشگاه، ابزار و وسایل بهداشتی، ریزش مواد خوراکی یا شیر روی زمین، انتخاب فناوری مناسب، مدیریت زمان، داشتن درک درست از سیستم سازمانی، درست‌کاری و صرفه‌جویی	۲	
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.

پرورش حاشی

مفاهیم کلیدی: آبستنی شتر، دلایل بازده پایین زایش در شتر، مراحل زایمان در شتر، علل افزایش فاصله بین دو زایش در شتر، علل سقط جنین، نگهداری از حاشی، تغذیه شترهای نوزاد، فرایند نگهداری تا زمان از شیرگیری، در واقع این مفاهیم رئوس مطالب قابل بحث در کلاس درس بوده و فرایند تدریس را مشخص می‌کنند.

سؤالات انگیزشی

- ۱ زایمان در شتر در چند مرحله صورت می‌گیرد؟
- ۲ حاشی‌ها بعد از زایمان به چه مراقبت‌هایی نیاز دارند؟
- ۳ تغذیه مناسب حاشی چه نقشی در آینده دامداری خواهد داشت؟
- ۴ تغذیه با آغوز و شیر چگونه صورت می‌گیرد؟
- ۵ در از شیرگیری حاشی‌ها چه عواملی را باید در نظر گرفت؟
- ۶ انتقال حاشی‌ها به جایگاه‌های گروهی چگونه انجام می‌شود؟

مشخصات کلی کار

نوع درس: نظری - عملی

مدت زمان آموزش:

جمع: ۳۰ ساعت	۱۸ ساعت عملی	۱۲ ساعت نظری
--------------	--------------	--------------

در این واحد یادگیری هنرجویان با مراقبت از ماده شترهای آبستن، دلایل بازده پایین زایش در شتر، مراحل زایمان در شتر، علل افزایش فاصله بین دو زایش در شتر، علل سقط جنین، نگهداری از حاشی، تغذیه شترهای نوزاد و فرایند نگهداری تا زمان از شیرگیری آشنا خواهند شد. دوره پس از تولد تا از شیرگیری یک دوره مهم در پرورش شتر است. عدم توجه دقیق به مسائل پرورش در این دوره باعث مرگ و میر و کاهش شدید رشد در دوره‌های بعد، کاهش تولید و بسیاری مسائل دیگر می‌شود.

خلاصه
محتوا

فصل ۴: پرورش گوساله و حاشی

مواد،
تجهیزات
و شرایط
مورد نیاز

لباس کار و تجهیزات ایمنی فردی، باسکول، دماسنج، مواد ضد عفونی کننده، قیچی، وسایل کمک زایمان، سطل شیر، طناب مقید، وسایل گرم کننده شیر، مواد علوفه‌ای و کنسانتره، پستانک، باکس انفرادی.

اهداف
توانمندسازی

- ☐ به زایمان شتر کمک کند.
- ☐ مراقبت بهداشتی در بدو تولد را انجام دهد.
- ☐ مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد را انجام دهد.
- ☐ از شیرگیری حاشی‌ها را انجام دهد.

بودجه‌بندی واحد یادگیری پرورش حاشی

پس از بررسی شرایط و امکانات اجرایی و آموزشی موجود در هنرستان، پودمان پرورش حاشی را در قالب نمون برگ زیر به ترتیبی تنظیم کنید که با توزیع مناسب زمانی قابل اجرا گردد.

واحد یادگیری	جلسه	موضوع و عنوان درس	اهداف توانمندسازی	فعالیت‌های تکمیلی
پرورش حاشی				

هدف توانمندسازی: به زایمان شتر کمک کند.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش شتر.

- درس را با نام و یاد خدا شروع کنید.
- توضیح دهید که یکی از مهم‌ترین ابزار موفقیت در امر پرورش شتر، شناخت کافی از فرایند زایمان آنها است.
- هنرآموز نکات مهم در مراقبت از شتر آبستن را بیان کنید. توضیح دهید که دوره آبستنی شتر در ایران حدود یک سال می‌باشد. هنرآموز فراگیران را راهنمایی کند که رابطه بین تغذیه خوب و کافی، نژاد، فصل، سن، زایش، جنسیت حاشی با طول مدت آبستنی را بیان کنند.
- فرصت دهید تا این موضوع را از جنبه‌های مختلف بررسی کنند. درضمن پرسش و پاسخ، بهترین پاسخ را از بین گفت‌وگوها استخراج و فهرست کنید. همچنین مباحث به سمت مراقبت صحیح از شترها در دوران آبستنی هدایت شود. در رابطه با دلایل بازده پایین زایش در شترها توضیحات کاملی ارائه دهید.
- برای درک بهتر این واحد یادگیری لازم است در خصوص اهمیت زایش شتر توضیحات کاملی ارائه دهید. توضیح دهید که تولید مثل فصلی و فصل جفت‌گیری نسبتاً کوتاه، دوره پیش از بلوغ طولانی، دوره آبستنی بلند مدت ۱۳ ماهه، عدم فحلی (آنستروس) ناشی از شیردهی طولانی ۸-۱۰ ماهه، تغذیه نامطلوب، شرایط محیطی نامساعد، عدم رعایت بهداشت و بیماری‌ها، عدم شناخت و استفاده از تکنیک‌های تولیدمثلی مانند روش‌های هم‌زمانی فحلی، تلقیح مصنوعی، تولید و جمع‌آوری جنین موجب کاهش بازده پایین زایش می‌گردد.
- نکات مورد توجه در مدیریت شترهای آبستن
- حتماً از نمک پودری در کنار خوراک استفاده کنید تا شتر بتواند آزادانه نمک مورد نیاز خود را بخورد.
- از مکمل‌های ویتامینه و مینرال در خوراک کنسانتره شترهای آبستن استفاده کنید.
- حتماً در طول روز مسافتی پیاده‌روی برای شترها در نظر بگیرید.
- نکته: ترکیب کنسانتره شتر را حتماً مشابه ترکیب جیره گاوهای شیرده خشک آبستن در نظر بگیرید به‌علاوه نمک آزاد.
- توجه داشته باشید که شتر در جیره غذایی باید نمک به‌صورت آزاد داشته باشد؛ آن‌هم نمک پودری در داخل آخور و نه به صورت سنگ نمک که معمولاً در گاو برای لیس زدن گذاشته می‌شود. یک سوم انتهای زبان شتر به‌طور طبیعی فلج است و توانایی لیسیدن ندارد.

در شترهای آبستن به تدریج علائم آبستنی به شکل زیر ظاهر می‌شود:

ماه	علائم آبستنی
ماه اول:	علائم آبستنی به صورت واضح مشاهده نمی‌شود. ولی به هر حال رحم شل بوده و در هنگام ملامسه شاخ حاوی جنین کمی پهن تر از شاخ خالی به نظر می‌رسد و دارای برجستگی‌های خفیفی است و معمولاً تشخیص آبستنی در شترهای مسن قبل از گذشت ۴۵ روز مشکل است و به هر حال باید توجه داشت که ملامسه خشن و غیراصولی شتر آبستن در ماه اول که به سقط جنین حیوان منجر شود.
ماه دوم:	حجم رحم افزایش می‌یابد ولی رحم هنوز داخل حفره لگنی است و در این دوره شاخ رحم آبستن متموج بوده و ضخامت آن دو برابر شاخ رحم غیرآبستن می‌گردد و تخمدان در همان طرف شاخ حاوی جنین به علت رشد جسم زرد بزرگ می‌شود و جسم زرد به شکل برجستگی‌ای با پستی بلندی‌های فراوان ظاهر شده و قابل لمس می‌گردد.
ماه سوم:	رحم به شکل واضحی بزرگ و نرم احساس می‌شود و در ملامسه موج‌دار احساس می‌شود. شاخ رحم حاوی جنین به صورت استوانه بزرگ احساس می‌شود که تا حفره بطنی ادامه یافته است در حالی که شاخ رحم غیرآبستن دور از دسترس است. در هیستولوژی بافت واژن، تنها سلول‌های اپی‌تلیال دیده می‌شود.
ماه چهارم:	شاخ رحم دارای جنین از لبه لگن به داخل حفره بطنی به صورت بادکنکی گلابی شکل و به حجم سر انسان آویزان احساس می‌گردد. سرویکس ضخیم شده و در لبه لگن قابل لمس است. تخمدان طرف شاخ آبستن دور از دسترس است. در هیستولوژی بافت واژن، تنها سلول‌های اپی‌تلیال دیده می‌شود.
ماه پنجم:	رحم در حفره بطنی است. حالت مواج رحم تا حدی قابل لمس است. جنین گاهی اوقات قابل تشخیص است و بخشی از سرویکس نیز به داخل حفره بطنی کشیده شده است.
ماه ششم:	رحم در حفره بطنی است. حدود رحم را به علت حجم بزرگ آن نمی‌توان تعیین کرد اگرچه سطح پشتی آن هنوز قابل لمس است. ضربان شریان رحمی نیز در این مرحله به بعد قابل لمس و مشخص است.
ماه هفتم:	رحم در حفره بطنی است. به تدریج سرویکس به‌طور کامل به داخل حفره رحمی کشیده می‌شود. سر و دست‌های جنین را می‌توان تشخیص داد.
ماه هشتم:	سر و گردن و دست‌های جنین را می‌توان لمس کرد.

حرکات جنین محسوس می‌گردد و با دست به آرامی و به نرمی می‌توان به صورت پاندولی حرکاتی به رحم داد و حرکت جنین را حس کرد. در این مرحله پستان‌های حیوان کمی بزرگ می‌شود.	ماه نهم:
حرکات جنین محسوس و وضعیت آن را می‌توان تعیین کرد پستان‌ها نیز بزرگ‌تر شده است.	ماه دهم:
پستان حیوان خوب رشد کرده اما شیر ندارد.	ماه یازدهم:
تقریباً جنین کامل شده و تغییرات تشریحی مهم پیش از زایش به تدریج دیده می‌شود.	ماه دوازدهم:
علائم طبیعی پیش از زایمان مانند شل شدن کامل رباط سارکوم - سیاتیک دیده می‌شود. در شتر ترشحات موکوسی ناشی از شکستن مهره سرویکس وجود ندارد.	ماه سیزدهم:

- در ادامه، مراحل زایمان در شتر را شرح دهید؛ زایمان شتر همانند زایمان گاو به سه مرحله تقسیم می‌شود: مرحله مقدماتی، مرحله خروج جنین (زایمان) و مرحله خروج جفت. برای یک زایمان طبیعی، داشتن آگاهی‌های عمومی از مراحل زایمان اهمیت دارد.
- به هنرجویان یادآوری کنید که در هنگام زایمان تا حد امکان مداخله ننمایند، زیرا ممکن است باعث صدمه به حاشی و رحم حیوان گردند.
- تمامی مواردی که در زایمان گاو مورد توجه قرار می‌گیرد باید در زایمان شتر نیز مورد توجه قرار گیرد.
- به هنرجویان تصاویر حالت‌های طبیعی و غیرطبیعی جنین شتر را نشان دهید.
- ادامه کلاس را در واحد پرورش دام در زایشگاه برای فعالیت عملی صفحه ۱۹۲ پیگیری کنید.
- روش صحیح کمک به زایمان را به هنرجویان مطابق مطالب زیر آموزش دهید.
- هنرجویان لباس کار بپوشند.
- قبل از زایش بستری تمیز و نرم را آماده کنند (پیشنهاد می‌شود جایگاه زایش پس از هر زایمان تمیز، ضدعفونی و شعله‌افکنی شود).
- قسمت عقب شتر را شست‌وشو و ضدعفونی نمایند.
- وسایل و امکانات لازم را در دسترس قرار دهند.
- شخص کمک‌دهنده باید با اصول زایمان طبیعی و وضعیت قرار گرفتن جنین در رحم آشنا باشند.

- شتر را در زایشگاه حتماً مهار کنند و محکم به جایی ببندند (اکثر شترها در هنگام درد زیاد شروع به دویدن می کنند و ممکن است به جنین صدمه بزنند).
- در مرحله اول زایمان، انقباضات رحمی شروع می شود. گردن رحم باز می شود. در مرحله دوم زایمان انقباضات رحمی افزایش می یابد، جنین به کانال زایمان وارد می شود و کیسه آب پاره شده و دیلاق خارج می شود. در مرحله سوم پرده های جنینی و جفت خارج می شود.
- در شترهای شکم اول پیشرفت زایش هر ۶۰ دقیقه و در شکم های بعدی هر سی دقیقه اتفاق می افتد. هدایت دیلاق به سمت کانال زایمان توسط انقباضات رحم ادامه می یابد و معمولاً دست های دیلاق حدود چند ساعت پس از پاره شدن کیسه آب دیده می شود.
- حداقل یک ساعت یک بار باید به شترها در زایشگاه سرکشی کنند.
- در زایمان طبیعی، با زور زدن های شتر یک دست و سپس دست دیگر همراه با سر ظاهر می شود و زور زدن های بعدی منجر به خروج کامل سر و تقریباً هم زمان با آن بقیه بدن خارج می شود. به نظر می رسد که زایمان در شتر راحت تر از گاو و مادیان انجام می شود؛ چرا که بدن جنین به خوبی لغزنده است و به طور طبیعی تری خارج می شود و مادر لازم نیست زور اضافی بزند. هنگامی که جنین از مادر فاصله می گیرد یا زمانی که مادر خیلی زود بعد از زایمان بلند می شود بند ناف پاره می شود.
- در شتر اگر تا شصت دقیقه پس از دیده شدن دست ها یا پرده های جنینی پیشرفتی در زایش اتفاق نیفتاد باید مشکل را بررسی کرد (در شترهای شکم اول این زمان را می توان تا دو برابر در نظر گرفت).
- اگر دست ها یا سر دیلاق دیده شده، اما پس از دو ساعت و یا بیشتر هنوز زایمان اتفاق نیفتاد یا هر چیز غیرطبیعی مشاهده نمودید، می توانید به شتر کمک نمایید.
- در کل برای کمک کردن به شتر در حال زایمان ابتدا موارد زیر را رعایت کنند.
- شتاب زده عمل نکنند،
- دست ها را تا بالای بازو شسته و پشت (عقب) شتر را کاملاً شسته و ضد عفونی کنند.
- دستکش مامایی بپوشند، با مقدار زیادی صابون مایع و روغن معدنی دستکش را کاملاً لیز کنند.
- وضعیت دیلاق را مشخص کنند. اگر حالت های زیر دیده شود شانس موفقیت زیاد است.
- مچ دیلاق از فرج خارج شود و سر وارد لگن شده باشد.
- سم دیلاق در زمان زور زدن از فرج خارج و داخل شود.

- ❑ با ورود دست به فرج، اطراف دیلاق فضا داشته باشد.
  - ❑ در صورت سخت‌زایی، وضعیت مشکل‌زا را اصلاح کنند و سپس کشش را هم‌زمان با زورزدن‌های شتر انجام دهند. دیلاق به وضعیت طبیعی خود برگردانده شده و سپس خارج گردد.
  - ❑ در صورت خروج دست‌های دیلاق می‌توانید با زنجیر مچ دست‌ها را بسته و هم‌زمان با زور زدن شتر، دیلاق را با کشش خارج کنید (کشش هماهنگ با زورزدن شتر).
  - ❑ از جک زمانی استفاده کنند که فضای کافی در کانال زایمان وجود دارد، دیلاق در وضعیت صحیح قرار دارد و کانال لیز است.
  - ❑ اگر دیلاق با دو پای عقب قصد خارج شدن را داشته باشد (حالت خلفی)، در این حالت باید کمک به زایمان را سریع‌تر از حالت قدامی انجام دهید (به علت پاره شدن بند ناف قبل از زایمان که سبب افزایش مرده‌زایی می‌شود).
  - ❑ در این حالت پاهای دیلاق را با زنجیر بسته و کشش را به حالت مستقیم شروع کنند.
  - ❑ در حالت خم شدگی از مفصل ران، با دست خود مفصل خرگوشی را به سمت بالا و عقب فشار دهند تا خم شدگی دست تصحیح گردد.
  - ❑ شما بر صحت و درستی کار نظارت داشته باشید و در صورت نیاز آنها را کمک کنید. فراگیران را موظف به یادداشت نکات کاربردی و گرفتن عکس و فیلم و درج آنها در گزارش خود کنید.
  - ❑ توجه کنید که هنرجویان با احتیاط و ایمنی کامل به شتر در حال زایمان نزدیک شوند.
  - ❑ پس از پایان کار، هنرجویان دست‌های خود را با آب و صابون بشویند و ضدعفونی کنند.
- مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:**
- ❑ مراقبت در دوران آبستنی
  - ❑ تغذیه

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی کمک به زایمان شتر

نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	شماره گروه	اهداف عملکردی															
		شایستگی های غیر فنی						شایستگی های فنی									
۱	رفیعی	آهنگری	حسینی	یزدانی	محمدی	تقی زاده	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی	۳. جلوگیری از کارهای بی مورد	۴. دقت در انجام کار	۱. آماده کردن وسایل کار	۲. ضد عفونی دست ها قبل از شروع فعالیت	۳. کمک به زایمان در صورت لزوم	۴. شست و شو و ضد عفونی لوازم و تجهیزات	۵. ضد عفونی دست ها پس از انجام کار	۶.	۷. ....
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
							غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی							
۲	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	
۳	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

توجه

نمون برگ‌های ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی به صورت نمونه می‌باشد؛ لذا برحسب انواع فعالیت کارگاهی، تعداد مراحل کاری و ماهیت آنها می‌توانید آن را طراحی و تدوین کنید. تعداد ردیف‌ها در شایستگی‌های فنی و غیر فنی محدودیت ندارد و هرچه تعداد بیشتر باشد، سنجش دقیق‌تر خواهد بود. میانگین سنجش‌های مرحله‌ای می‌تواند به عنوان سنجش پایانی در برخی از پودمان‌ها باشد.

ارزشیابی مرحله‌ای

در این مرحله فراگیران به صورت فردی یا گروهی مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند. این ارزشیابی فرایندمحور بوده یعنی در ضمن انجام فعالیت در قالب نمون برگ‌های ارزشیابی و همچنین از روی نمونه کار انجام شده، قابل ارزیابی است. بررسی گزارش کارها می‌تواند به هنرآموز در قضاوت بهتر کمک کند. در نتیجه نیاز به یک زمان مجزا و افزون بر زمان آموزش برای ارزشیابی نیست. در ارزشیابی، علاوه بر عملکرد فنی و مهارتی،

سنجش شایستگی‌های غیرفنی نیز باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا پیش‌نیاز سنجش مهارت فنی، کسب حداقل نمره قبولی در شایستگی‌های غیر فنی است. شاخص‌های ارزیابی و معیار نمره‌گذاری ارزشیابی در این مرحله کاری در جدول زیر آمده است.

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/ نمره‌دهی)	نمره
۱	کمک به زایمان شتر	شتر نزدیک به زایش، مواد ضدعفونی‌کننده، طناب، زایشگاه	شایستگی کامل	انجام صحیح مراحل کمک به زایمان شتر	۳
			شایسته	انجام نسبتاً صحیح مراحل کمک به زایمان شتر	۲
			نیازمند آموزش	انجام ناقص مراحل کمک به زایمان شتر	۱

هدف توانمندسازی: مراقبت بهداشتی در بدو تولد را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش شتر.

موارد
پیشنهادی

- ☐ درس را با نام و یاد خداوند شروع کنید.
- ☐ پس از مقدمات شروع کلاس مطابق طرح درس روزانه، برای هنرجویان اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد حاشی را شرح دهید.
- ☐ از طریق تصاویر و فیلم درباره اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد را شرح دهید.
- ☐ نکات مهم در مدیریت مراقبت از حاشی و شتر را یادآور شوید.
- ☐ بیان کنید که وقتی حاشی متولد می‌شود، نیاز است تا به سرعت به یک جایگاه خشک و تمیز برده شده و با یک حوله تمیز خشک گردد زیرا شتر مادر نوزاد خود را لیس نمی‌زند و خشک نمی‌کند. اگر حاشی را خشک نکنید احتمال عفونت و بیماری وجود خواهد داشت.
- ☐ پس از توجیه ضرورت انجام کار، برای انجام فعالیت کارگاهی اقدامات اولیه بهداشتی پس از تولد به زایشگاه مراجعه کنید.
- ☐ بدیهی است که قبل از خروج از کلاس، موارد ایمنی، زیست محیطی، سازماندهی

گروهی و تدوین گزارش را به هنرجویان یادآوری کنید و بر صحت و دقت آنها در انجام کار نظارت کنید.

□ بررسی کنید ببینید برنامه غوطه ورسازی ناف چگونه انجام می شود. مطمئن شوید که هنرجویان از فنجان های یک بار مصرف و محلول جدید در هر بار استفاده کنند تا خطر شیوع بیماری را کم کنند.

□ تأکید کنید که به خاطر جلوگیری از عفونت حتماً ناف ضدعفونی شود.

□ هنرجویان حتماً از لباس کار مناسب و تمیز و دستکش استفاده کنند.

□ هنرجویان حاشی را مهار کنند و بلافاصله ناف را با محلول تنتورید ۷ درصد ضدعفونی کنند.

□ در ادامه هنرجویان شماره زنی گوش، خالکوبی یا... را طبق آموزش های قبلی انجام دهند.

مروری بر آموخته های پیشین یا یافته های نوین:

□ ضدعفونی ناف

□ شماره زنی

نمون برگ ارزشیابی مرحله ای توانمندسازی مراقبت بهداشتی در بدو تولد

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی										نتایج فردی		نتایج گروه		
		شایستگی های غیر فنی					شایستگی های فنی					از ۳ نمره		از ۳ نمره		
۱	رفیعی	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی	۳. رعایت کردن نکات بهداشتی	۴. دقت در کار	۱. آماده کردن وسایل کار	۲. ضدعفونی دست ها	۳. مهار حاشی	۴. ضدعفونی ناف حاشی	۵. شماره زنی و غیره	۶.	۷.	غیر فنی	فنی	غیر فنی	فنی
	آهنگری															
	حسینی															
۲	یزدانی															
	محمدی															
	تقی زاده															
۳	.....															

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نمره
۲	مراقبت‌های بهداشتی در بدو تولد	مواد ضد عفونی کنند، لوازم کوتاه کردن بند ناف، کنسانتره	شایستگی کامل	انجام کامل عملیات بهداشتی در بدو تولد	۳
			شایسته	انجام نسبی عملیات بهداشتی در بدو تولد	۲
			نیازمند آموزش	انجام ناقص عملیات بهداشتی در بدو تولد	۱

هدف توانمندسازی: مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش شتر.

موارد
پیشنهادهای

- ☐ درس را با نام و یاد خداوند شروع کنید.
- ☐ پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، آموخته‌های قبلی هنرجویان را با طرح سؤالات زیر ارزیابی کنید:
- ☐ آغوز چیست؟
- ☐ دلایل رسیدگی زیاد به حاشی‌های به دنیا آمده چیست؟
- ☐ ضد عفونی بند ناف گونه صورت می‌گیرد؟
- ☐ تغذیه شترهای نوزاد گونه صورت می‌گیرد؟
- ☐ حاشی چند درصد وزن بدن خود آغوز مصرف می‌کند؟
- ☐ پاسخ هر یک مورد نقد و بررسی جمعی قرار داده شود و افراد برتر تشویق شوند. هنرجویان باید به میزان اهمیت تغذیه آغوز در مراحل رشد و جلوگیری از بیماری‌ها و اهمیت ضد عفونی بند ناف اشاره کنند.
- ☐ فعالیت کارگاهی «تغذیه اولیه حاشی‌ها» را آن گونه که در کتاب درسی آمده است، در صورت وجود شرایط و امکانات اجرا کنید.
- ☐ اجرای این فعالیت توسط هر یک از کارگروه‌ها به صورت مستقل از سایر گروه‌ها خواهد بود.
- ☐ قبل از انجام این فعالیت کارگاهی، از هنرجویان بخواهید مطالب کتاب درسی را مطالعه و بررسی کنند.

☐ دقت کنید که در حین انجام کار آسیبی به حاشی‌ها وارد نشود.

☐ ضمن انجام فعالیت کارگاهی توسط هنرجویان، اقدام به ارزیابی مرحله‌ای آنها در قالب نمون‌برگ ارزشیابی مرحله‌ای کنید. مواردی چون سرعت کار مناسب، همفکری، مشارکت در کار گروهی و رعایت نکات ایمنی و زیست‌محیطی از عوامل مورد ارزیابی می‌باشد.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

☐ تغذیه

☐ آغوز

☐ کنسانتره

نمون‌برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد

شماره گروه	نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	اهداف عملکردی												
		شایستگی های غیر فنی						شایستگی های فنی						
۱	رفیعی	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۳. مسئولیت پذیری	۴. وقت شناس بودن	۱. تهیه وسایل مورد نیاز	۲. گرم کردن آغوز یا شیر	۳. شستن و ضدعفونی کردن سطل	۴. دادن شیر یا آغوز به حاشی به زمان مشخص	۵. شستن و تمیز کردن سطل	۶.	۷.	غیر فنی	فنی
	آهنگری													
	حسینی													
	یزدانی													
	محمدی													
	تقی زاده													
	.....													
۲	رفیعی	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۳. مسئولیت پذیری	۴. وقت شناس بودن	۱. تهیه وسایل مورد نیاز	۲. گرم کردن آغوز یا شیر	۳. شستن و ضدعفونی کردن سطل	۴. دادن شیر یا آغوز به حاشی به زمان مشخص	۵. شستن و تمیز کردن سطل	۶.	۷.	غیر فنی	فنی
	آهنگری													
	حسینی													
	یزدانی													
	محمدی													
	تقی زاده													
	.....													
۳	رفیعی	۱. استفاده از لباس کار مناسب	۲. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی	۳. مسئولیت پذیری	۴. وقت شناس بودن	۱. تهیه وسایل مورد نیاز	۲. گرم کردن آغوز یا شیر	۳. شستن و ضدعفونی کردن سطل	۴. دادن شیر یا آغوز به حاشی به زمان مشخص	۵. شستن و تمیز کردن سطل	۶.	۷.	غیر فنی	فنی
	آهنگری													
	حسینی													
	یزدانی													
	محمدی													
	تقی زاده													
	.....													

آزمون ارزیابی عملکرد

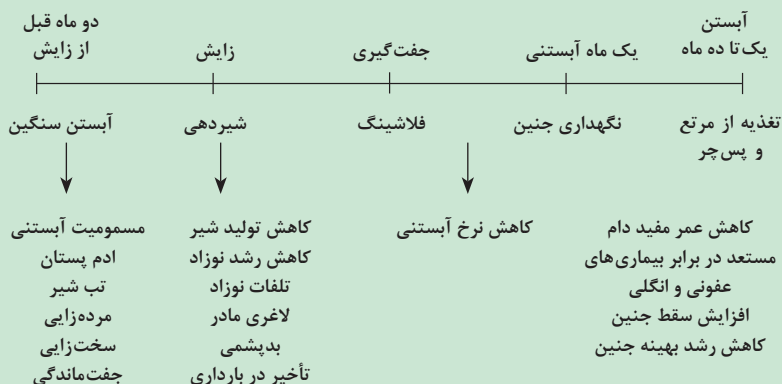
ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص ها/ داوری /نمره دهی)	نمره
۳	مراقبت های تغذیه ای در بدو تولد	شیر، پستانک، سطل مخصوص شیردهی، آغوز	شایستگی کامل	تغذیه صحیح	۳
			شایسته	تغذیه قابل قبول	۲
			نیازمند آموزش	تغذیه غیر قابل قبول	۱

هدف توانمندسازی: از شیرگیری گوساله را انجام دهد.

محل آموزش: کلاس درس با امکانات نمایشی یا واحد سمعی و بصری، واحد پرورش شتر.

موارد
پیشنهادی

- ☐ پس از مقدمات آغازین کلاس مبتنی بر طرح درس روزانه، از شیرگیری حاشی را توضیح دهید.
- ☐ هنرجویان را با سؤال (مهم ترین مسئله برای از شیرگیری چیست؟) درگیر بحث کلاسی کنید. پاسخ هر یک را روی تخته کلاسی فهرست کنید. افراد دارای نظرات ارزنده را مورد تشویق قرار دهید.
- ☐ نمودار زیر را با کمک هنرجویان تجزیه و تحلیل کنید:

□ اجازه دهید هنجویمان فعال تر باشند. شما بیشتر نقش مدیر جلسه و هماهنگی را داشته باشید.

□ در پایان هر موضوع، جمع‌بندی و اصلاح نظرات را برعهده داشته باشید.

□ انجام فعالیت عملی «از شیرگیری حاشی‌ها» را آن گونه که در کتاب درسی آمده است، اجرا کنید.

□ هنجویمان با توجه به مدیریت شترداری ابتدا وعده‌های شیردهی را به یک بار در روز کاهش دهند یا حاشی را به‌طور ناگهانی از شیر بگیرند.

□ پس از شیرگیری برای بهبود نتیجه، آب و خوراک به میزان کافی در اختیار حاشی قرار دهند.

□ ضمن انجام فعالیت، اقدام به ارزیابی مرحله‌ای فراگیران در قالب نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای نمایید. بدیهی است که نقش نظارتی و هدایتی شما محفوظ بوده و از انحراف فراگیران یا بدآموزی آن ضمن توجه به نوآوری و بروز خلاقیت‌ها، ممانعت می‌شود. مواردی چون توجه به تکمیل کردن دقیق و صحیح نمون برگ‌ها، سرعت کار مناسب، همفکری، همکاری (کار گروهی) از عوامل مورد ارزیابی می‌باشد.

مروری بر آموخته‌های پیشین یا یافته‌های نوین:

□ انتقال دام

□ تغذیه حاشی‌ها

نمون برگ ارزشیابی مرحله‌ای توانمندسازی از شیرگیری حاشی‌ها

نام خانوادگی هنرجویان به تفکیک گروه	شماره گروه	اهداف عملکردی			
		شایستگی های غیر فنی		شایستگی های فنی	
۱	رفیعی آهنگری حسینی	۱. استفاده از لباس کار مناسب			
		۲. اهمیت دادن به ابزار و وسایل کار			
		۳. رعایت کردن نکات ایمنی و بهداشتی			
		۴. مدیریت مواد و تجهیزات			
۲	یزدانی محمدی تقی زاده	۱. آماده کردن وسایل مورد نیاز			
		۲. کاهش وعده های شپردی			
		۳. رقیق کردن آب با شیر			
		۴. قطع ناگهانی شیر			
۳	.....	۵. تغذیه با علوفه و کنسانتره کافی			
		۶. نظارت دائم بر حاشی ها			
		۷.			
		غیر فنی			
نتایج فردی از ۳ نمره	غیر فنی				
نتایج گروه از ۳ نمره	غیر فنی				

آزمون ارزیابی عملکرد

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	نتایج ممکن	استاندارد (شاخص ها/دآوری/نمره دهی)	نمره
۴	از شیر گرفتن حاشی ها	محل استقرار غذای کمکی زمان از شیرگیری	شایستگی کامل	از شیرگیری در زمان مناسب	۳
			شایسته	از شیرگیری در زمان نسبتاً مناسب	۲
			نیازمند آموزش	از شیرگیری در زمان نامناسب	۱

ارزشیابی شایستگی پرورش حاشی

شرح کار:

۱- کمک به زایمان (تولد حاشی)

۲- مراقبت‌های بهداشتی در بدو تولد

۳- مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد

۴- از شیر گرفتن حاشی‌ها

استاندارد عملکرد:

نگهداری از ۱۰ حاشی تا مرحله از شیرگیری

شاخص‌ها:

۱- وضعیت سلامت حاشی

۲- حاشی‌های خشک شده و دارای بند ناف کوتاه

۳- میزان مصرف آغوز و شیر

۴- حاشی‌های تغذیه شده با علوفه و کنسانتره

شرایط انجام کار:

مواد ضدعفونی‌کننده، شتر مولد، شیر، آغوز، وسایل کوتاه کردن بند ناف، طناب، جک و غذاهای کمکی

ابزار و تجهیزات:

مواد ضدعفونی‌کننده، وسایل کمک زایمان، علوفه نرم و کنسانتره

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	کمک به زایمان شتر	۲	
۲	مراقبت‌های بهداشتی در بدو تولد	۲	
۳	مراقبت‌های تغذیه‌ای در بدو تولد	۲	
۴	از شیر گرفتن حاشی‌ها	۲	
شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		۲	
رعایت ایمنی توسط فرد هنگام کمک به زایمان، دقت، سرعت عمل، دفع بهداشتی پسماندهای زایمان، مسئولیت‌پذیری و آموزش دیگران			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.